

Vedtatt av fakultetsstyret ved Det juridiske fakultet den 11.06.03 (JF 49-03)
jf. studieplan for mastergrad i rettsvitenskap (Vedtatt 11.06.03 av
styret for Det juridiske fakultet med hjemmel i § 4 i forskrift 20.06.03 for
studier ved Universitetet i Tromsø.). Endret av Studieutvalget i sak SU 24-16, SU 48-16 og
fullmaktsak juli 2019. **oppdatere her**

Tredje avdeling utgjør tredje året på masterstudiet i rettsvitenskap. Avdelingen er bygget opp rundt de sentrale formuerettsfagene, og består av fagene **rettskildelære-juridisk metode og etikk** (15 studiepoeng), alminnelig obligasjonsrett (20 studiepoeng), panterett (6 studiepoeng), statisk og dynamisk tingsrett (12 studiepoeng) samt gjeldsforfølgingsrett (7 studiepoeng). ~~Avdelingen avsluttes med én hjemmeeksamen og én skoleeksamen.~~

Eksamen og arbeidskrav

JUR-250x 15 studiepoeng – Juridisk metode og etikk skriftlig hjemmeeksamen

JUR-250x 25 studiepoeng – 3. avdeling master skriftlig hjemmeeksamen med muntlig prøve

JUR-250x 20 studiepoeng – 3. avdeling master skriftlig skoleeksamen

I høstsemesteret på 3. avdeling avholdes eksamen i JUR-250x Juridisk metode og etikk. For å fremstille seg til eksamen i JUR-250x Juridisk metode og etikk kreves at alle eksamener på 2. avdeling er bestått. Studenter som har avlagt kontinuasjonseksamen eller utsatt prøve i emner på 2. avdeling, men hvor endelig sensur ikke foreligger, kan likevel fremstille seg til eksamen i Juridisk metode og etikk. Eksamen JUR-250x Juridisk metode og etikk avvikles som en hjemmeeksamen over 3 dager. Besvarelsen må ikke overstige 12 sider. Formkravene er de samme som gitt i Eksamensreglement for 1. – 4. avdeling i graden master i rettsvitenskap § 7. Vurderingsuttrykket er karakterskalaen A-F. Kontinuasjonseksamen avholdes i samme semester som ordinær eksamen og med samme eksamensordning.

Ved avslutningen av 3. avdeling avholdes en skriftlig hjemmeeksamen over 4 dager med etterfølgende muntlig (JUR-250x) og en skriftlig skoleeksamen (JUR-250x) på seks timer. For å fremstille seg til disse eksamenene må eksamen i JUR-200x Juridisk metode og etikk være bestått. Vurderingsuttrykket på JUR-250x og JUR-250x er karakterskalaen A-F, jf. §§ 7 og 8 i eksamensreglement for 1.-4. avdeling.

Det er adgang til å kontinuere for studenter med studierett, jf. siste ledd i §§ 8 og 9 i eksamensreglementet for 1.-4. avd. master.

Senest innen en uke før vårens eksamener på avdelingen må studentene på 3. avdeling ha gjennomført og fått godkjent en muntlig presentasjon. Se eksamensreglementet for graden master i rettsvitenskap §§ 4.

Juridisk metode og etikk (15 studiepoeng)

1) Faglig innhold

Faget juridisk metode omhandler de rettskildeprinsipper som anvendes ved løsningen av rettsspørsmål etter norsk og internasjonal rett, og bygger videre på metodelæren fra første avdeling.

Det tas utgangspunkt i dommerens situasjon og oppmerksomheten rettes mot rettsgrunnlaget for løsning av konflikter. Rettsgrunnlaget kan være formell lov, ulovfestet rett eller avtale, og det redegjøres for hvordan prosessen med å oppstille en rettsregel i det enkelte tilfelle kan forklares. Faget behandler også betydningen av verdistandpunkt i juridisk argumentasjon, samt etikk i juridisk rådgivning.

2) Læringsutbytte

Kunnskap

Etter bestått tredje avdelingemne har studenten:

- avansert kunnskap om hva en rettsregel er og hvilke forskjellige typer rettsregler som finnes
- avansert kunnskap om rettskildeprinsipper
- avansert kunnskap om grunnlaget for rettskildene og rettskildeprinsippene
- avansert kunnskap om bruken av rettskildene i visse argumentasjons- og vurderingsmønstre
- avansert kunnskap om lovfestede, ulovfestede og kontraktsfestede regler som rettslig grunnlag for ulike rettigheter og krav
- avansert kunnskap om ulike former for skjønn

Ferdigheter

Etter bestått tredje avdelingemne kan studenten:

- anvende juridisk metode ved løsning av rettsspørsmål
- fremstille og drøfte sentrale problemstillinger i faget
- ~~analysere egen og andres rettskildebruk~~
- delta i den faglige diskusjon om juridisk metode og de verdipremisser som danner basis for faget

Generell kompetanse

Etter bestått emne kan studenten:

- bygge opp rettslig argumentasjon basert på faglig anerkjente rettskildeprinsipper
- fremstille og drøfte sentrale metodespørsmål individuelt og i samarbeid med andre
- analysere egen og andres rettskildebruk
- kommunisere metodiske og etiske resonnementer både skriftlig og muntlig til fagfellesskapet og til allmenheten

3) Pensum

- Jens Edvin Andreassen Skoghøy, Rett og rettsanvendelse (Universitetsforlaget, Oslo 2018) 295 s.

- Følgende kapitler fra Alf Petter Høgberg og Jørn Øyrehagen Sunde (red.), Juridisk metode og tenkemåte (Universitetsforlaget, Oslo 2019):
  - Kapittel 10: Kåre Lilleholt; Grunnsetninger i formueretten, 8 s.
  - Kapittel 18: Thomas Frøberg, Rettskildedefagets avveiningsmodell – kritikk og alternativer, 21 s.
  - Kapittel 23: Knut Bergo, Rettskildelærens gjenstand og metoder – en kritikk, 16 s.
- Amund Bjøranger Tørum, Tolking av kommersielle kontrakter – et analyseverktøy, Jussens Venner vol. 54 2019, s. 1-38 (38 s.)
- Haakon I. Haraldsen, God advokatskikk, i Arne Fanebust, Nadia Hall, Nils Erik Lie, Tor-Geir Myhrer, Anne Lise Rønneberg, Petter Chr. Sogn og Henrik Syse, Juss og etikk (Universitetsforlaget, Oslo 2019) (41 s.)

Alminnelig obligasjonsrett (20 studiepoeng)

1) Faglig innhold

Obligasjonsretten (kontraktsretten og pengekravsretten) er læren om skyldforhold, særlig skyldforhold som har grunnlag i kontrakt.

Obligasjonsretten omfatter en rekke typer skyldforhold, som ofte behandles hver for seg som egne rettsdisipliner ("spesiell kontraktsrett"). Eksempler på spesiell kontraktsrett er kjøpsrett, entrepriserett og husleierett. Når alminnelig obligasjonsrett likevel behandles som en egen teoretisk rettsdisiplin, skyldes det særlig at de fleste typer av skyldforhold gir opphav til en rekke felles problemstillinger, som kan og bør behandles i en allmenn rettsdisiplin. I obligasjonsretten kan likheter og forskjeller i problemstillinger og løsninger belyses gjennom kontraktsregulering, lovgivning og alminnelige, ulovfestede prinsipper. Det finnes også regler som i større eller mindre grad gjelder uavhengig av kontraktstype, f.eks. reglene om gjeldsbrev, motregning, reklamasjon, foreldelse, gjeldsovertagelse, fordringsoverdragelse m.v. samt ulovfestede prinsipper som f.eks. omhandler betydningen av passivitet m.m.

Obligasjonsretten omhandler realforpliktelsers og pengeforpliktelsers innhold, endring, opphør samt virkningen av at forpliktelser ikke er blitt oppfylt på riktig måte.

Faget omhandler også oversikt over lovvalgsregler i internasjonale kontraktsrettslige forhold, kontraktsforhandlinger og kontraktsutforming.

2) Læringsutbytte

Kunnskap

Etter tredje avdeling har studenten:

- avansert kunnskap om innholdet av obligasjonsrettslige forpliktelser og krav i formuerettslige skyldforhold (både naturalprestasjoner og betalingsforpliktelser)
- avansert kunnskap om endring av formuerettslige skyldforhold, blant annet gjennom etterfølgende utvikling, partsskifte og lemping av forpliktelser
- avansert kunnskap om opphør av formuerettslige skyldforhold, blant annet gjennom reglene om oppsigelse, avbestilling, passivitet og foreldelse

- avansert kunnskap om mislighold av obligasjonsrettslige forpliktelser og misligholdsbeføyelser, blant annet gjennom retten/plikten til oppfyllelse, retting, omlevering, og reglene om tilbakeholdsrett, prisavslag, heving og erstatning
- god kunnskap om kontraktsforhandlinger og kontraktsutforming

Ferdigheter

Etter bestått tredje avdeling kan studenten:

- identifisere og løse teoretiske og praktiske obligasjonsrettslige problemstillinger
- planlegge, gjennomføre og analysere kontraktsforhandlinger samt utforme kontrakter
- formulere og formidle kunnskaper om obligasjonsrett, kontraktsforhandlinger og internasjonale lovvalsregler knyttet til kontrakt

3) Pensum

- Jo Hov/Alf Petter Høgberg: *Obligasjonsrett* (2017), hele boken unntatt kapitlene 14, 20, 21, kapittel 22: punkt 22.5 og kapittel 24 (435 sider).
- Trygve Bergsåker: *Pengekravsrett* (2020), kapitlene I-IV, kapittel VI, VIII, IX, XI og XII (217 sider).
- Jørn Rognes: *Forhandlinger* 4. utgave (2015) kap. 1-8 (127 sider).
- Giuditta Cordero Moss: *Internasjonal privatrett på formuerettens område* (2013): Kap 4: Punkt 4.1, 4.3, 4.4: 4.4.1 til 4.4.1.1, 4.4.1.6, 4.4.1.7 til 4.4.1.7.1, 4.4.1.11, 4.4.1.12, 4.4.2 til 4.4.2.1, 4.4.2.3, 4.4.2.4, 4.4.3, 4.4.4 til 4.4.4.1.1, 4.4.4.2 og 4.4.4.3 (27 sider).

Panterett (6 studiepoeng)

1) Faglig innhold

Panteretten omhandler utnyttelse av den økonomiske verdi av formuesgoder til oppfyllelse av krav. Ved at kreditor får panterett for sitt krav, får han en fortrinnsrett til å søke dekning i panteobjektet. Ut fra stiftelsesgrunnlaget for panterett skilles det mellom avtalepant, utleggspant og lovbestemt pant. I faget panterett legges hovedvekten på avtalepant. I tillegg behandles tilbakeholdsrett, som gir den som har rådighet over en ting, rett til å holde tingen tilbake inntil eieren eller andre som måtte ha rett til den, har gjort opp en forpliktelse som knytter seg til tingen.

2) Læringsutbytte

Kunnskap

Etter bestått tredje avdeling har studenten:

- god kunnskap om stiftelse, innhold og omfang av avtalepant i fast eiendom, driftstilbehør, varelager, næringsdrivendes utestående fordringsmasse og alminnelig løsøre samt salgspant
- god kunnskap om forholdet mellom panterett og det krav panteretten skal sikre

- god kunnskap om hvordan ulike former for panterett oppnår beskyttelse mot tredjepersonsgrupper (rettsvern)
- god kunnskap om prioriteten mellom ulike rettsstiftelser i formuesgoder, og om opplåning av pantebrev
- god kunnskap om ulovfestede regler om tilbakeholdsrett
- kunnskap om stiftelse, innhold og omfang av utleggspant og lovbestemt pant

Ferdigheter

Etter bestått tredje avdeling kan studenten:

- identifisere og løse teoretiske og praktiske panterettslige problemstillinger og spørsmål om ulovfestet tilbakeholdsrett
- identifisere og løse teoretiske og praktiske spørsmål om rettsvern og prioritet for ulike former for formuerettslige rettsstiftelser

3) Pensum

- Jens Edvin A Skoghøy: Panterett 4. utgave (2018) med unntak av punkt 2.3.6, punkt 2.6, punkt 3.5, punkt 4.2.6 (f), punkt 4.6, kap. 5 og kap. 6.

Tingsrett (12 studiepoeng)

Generelt

Faget tingsrett består av to deler, statisk tingsrett og dynamisk tingsrett. Den statiske tingsretten omhandler stiftelse, endring, overføring og opphør av eiendomsrett til og andre rettigheter i ting. Den dynamiske tingsretten omhandler især rettsreglene for løsning av konflikter mellom ulike rettighetshavere i samme formuesgode.

Rettigheter i formuesgoder kan være av flere slag (eiendomsrett, bruksrett, panterett, løsningsrett etc.), og de kan stiftes på flere måter. Rettigheter i formuesgoder etableres vanligvis gjennom avledet (derivativt) erverv. Regler for dette gjennomgås i fagene alminnelig obligasjonsrett, panterett og gjeldsforfølgingsrett.

1) Faglig innhold

Statisk tingsrett

Faget gir kunnskap om eiendomsrettsbegrepets innhold, utforming og betydning i norsk rett. De faktiske og rettslige grensene for utøvelse av eierrådighet og annen rådighet over ting, står sentralt i dette faget. Med ting forstås både fast eiendom og løsøre. Reglene om fast eiendom er viet størst oppmerksomhet i pensum og undervisning.

Sentrale tema er eierrådighetens utstrekning, forholdet mellom eier og bruksrettshavere, forholdet mellom naboeiendommer, reglene om likestilt eierskap (sameie) og hvordan eiendomsrett kan erverves ved lang tids bruk i den tro at man hadde rett til det (hevd).

Dynamisk tingsrett

I den dynamiske tingsretten behandles reglene for erverv av rettigheter i ulike formuesgoder gjennom ekstinksjon. Ekstinksjon innebærer i korthet at et rettssubjekt får en bestemt rettighet i et formuesgode til fortrenghet for allerede etablerte eller konkurrerende rettigheter i samme formuesgode. Et hovedskille går mellom avtaleekstinksjon og kreditorekstinksjon. I faget behandles regler om rettsvernsregistre og rettsvern.

2) Læringsutbytte

Kunnskap

Etter bestått tredje avdeling har studenten:

- god kunnskap om grunnleggende rettsregler og prinsipper innen tingsretten, samt de hensyn reglene bygger på
- god kunnskap om eiendomsrettsbegrepet
- god kunnskap om forutsetninger og begrensninger for den private eiendomsretten, og grenser og yttergrenser for eierrådigheten
- god kunnskap om reglene om servitutter, sameie og forholdet mellom naboeiendommer
- god kunnskap om reglene om hevd, kunnskap om andre ekstinktive erverv over lang tid
- god kunnskap om avtaleekstinksjon og kreditorekstinksjon
- god kunnskap om rettsvernsregistre og regler om rettsvern
- kunnskap om spesielle metodespørsmål i tingsretten
- kunnskap om forholdet mellom privat eierrådighet og offentligrettslig regulering
- kunnskap om eiendomsvernet i Grl. § 105 og Den europeiske menneskerettskonvensjon protokoll 1 artikkel 1 (EMK P1-1)

Ferdigheter

Etter bestått tredje avdeling kan studenten:

- identifisere og løse tingsrettslige problemstillinger av teoretisk og praktisk art
- forstå de metodiske problemstillinger som er spesielle for tingsretten
- formulere og formidle kunnskaper metodisk og faglig korrekt på en strukturert og sammenhengende måte

3) Pensum

- Thor og Aage Thor Falkanger: Tingsrett 8.utgave, 2016, følgende kapitler og tema:

Fellesstoff:

I Tingsrett: Avgrensning og grunnbegreper

Statisk:

II Fast eiendom og fast eiendoms grenser
III Sameie
IV Servitutter
VI Hevd
VII Naboretten

Dynamisk:

XI Innføring (dynamisk tingsrett)
XII Rettsvernsregistre mv
XIV Tredjepersonsforhold: Omsetningsservers stilling
XV Tredjepersonsforhold: Kreditorenes stilling

Fradrag: §§ 9, 10, 33-35 og kontrollspørsmålene tilknyttet hvert enkelt kapittel

Gjeldsforfølgingsrett (7 studiepoeng)**1) Faglig innhold**

Gjeldsforfølgingsrett omhandler reglene om prosessene der en eller flere fordringshavere, med rettsapparatets hjelp, søker å drive inn sitt eller sine krav. Blir gjeld ikke betalt frivillig, kan gjelden drives inn ved at fordringshaveren (kreditor) får dekning i formuesgoder som tilhører skyldneren (debitor). Dette bygger bl.a. på det helt grunnleggende prinsippet om at avtaler skal holdes. Man tvinger altså skyldneren til å oppfylle sine plikter. Dekningen kan skje gjennom et samlet oppgjør (konkurs), eller ved at kreditorene søker dekning en og en. Enkeltforfølgning skjer normalt ved at det blir stiftet utlegg, som er en panterett (en særlig dekningsrett), i ett eller flere formuesgoder, og at formuesgodet deretter blir gjort om i penger. Panterett stiftes ellers gjerne ved avtale før gjelden skal betales som en sikkerhet for oppfyllelsen av kravet på betaling, og har fordringshaver en slik panterett, kan han sørge for dekning gjennom realisasjon av dette pantet. I en konkurs kan tidligere disposisjoner fra skyldneren bli satt til side (omstøtt), selv om de har ordinært vern mot kreditorbeslag.

2) Læringsutbytte**Kunnskap**

Etter bestått tredje avdeling har studenten:

- god kunnskap om reglene om vern for rettigheter i formuesgoder mot kreditorbeslag i form av utlegg eller konkurs;
- god kunnskap om reglene om insolvens som vilkår for å åpne konkurs og de øvrige sentrale prosessuelle regler for konkursbehandling;
- god kunnskap om reglene om avtalers stilling i konkurs;
- god kunnskap om reglene om omstøtelse på objektivt og subjektivt grunnlag;
- god kunnskap om reglene for motregning i konkurs
- kunnskap om reglene om fordelingen mellom kreditorene i konkurs;

- kunnskap om prosessen for å drive inn sikrede og usikrede krav

Ferdigheter

Etter bestått tredje avdeling kan studenten:

- forstå hvordan reglene innbyrdes er avhengige av hverandre, og finne løsninger gjennom en sammenstilling av regler.

3) Pensum:

- Mads Henry Andenæs; Konkurs 3. utg. 2009, kapittel 1, punkt 2.1, 2.2 og 2.3.1, kapittel 3, 5, 6, 12, 15, 16, 17, 18, 22, 24, 25, 26, 28, 29, 30, 31, 32, 34 og 35.

Generell kompetanse:

Etter bestått tredje avdeling kan studenten:

- identifisere og forstå sammenhenger mellom de sentrale formuerettsfagene som inngår på 3. avdeling
- anvende sine juridiske kunnskaper og ferdigheter til å løse formuerettslige problemstillinger av teoretisk og praktisk art innenfor gitte tidsrammer
- utføre selvstendig arbeid, både skriftlig og muntlig innenfor rettsområdene som inngår på avdelingen
- løse problemstillinger på rettsområdene som inngår på avdelingen, individuelt og i samarbeid med andre
- kommunisere rettslige resonnementer innenfor rettsområdene på avdelingen på en tydelig og presis måte, skriftlig og muntlig, til fagfellesskapet og allmennheten
- identifisere og reflektere over yrkesetiske problemstillinger som arbeid med fagene på avdelingen kan lede til, og analysere og håndtere disse på en forsvarlig måte.